

Puheen fossiileja

Kári Tulinius

Vien joka lauantai nelivuotiaan poikani museoon. Yleensä menemme Luonnonhistorialliseen museoon tai kuten hän sanoo: Dinosauriumuseoon. Osittain hän haluaa sinne siksi, että pitää isoista eläimistä, ja osittain siksi, että sieltä saa hänen elämänsä parhaat hotdogit, sillä niiden mukana tulee ilmainen mehu ja kolme arkkia dinosaurustarroja.

Eräällä museokäynnillä, kun tarkastelimme suurennuslasilla fossiileja sisältävää kiveä, huomasin, että yksi niistä näytti K-kirjaimelta -- siis minun ja poikani etunimen ensimmäiseltä kirjaimelta, samoin kuin nimeltä, jolla kertoja Franz Kafkan romaanissa Linna tunnetaan.

Miljoonia ja jopa miljardeja vuosia sitten eläneiden eliöiden jäänteiden tutkiminen on kirjailijalle tervetullut muistutus siitä, että kuolemattomuus ei ole erityisen hauskaa fossiileille itselleen, vaikka ne olisivatkin kauniita katsella. Kirjailijat ovat biologisesti ottaen eläimiä, kuuluvat lajiin Homo sapiens, ja jokainen eläinlaji lakkaa lopulta olemasta: toiset niin, että niistä kehittyy uusia lajeja, toiset niin, että ne kuolevat tyystin sukupuuttoon.

Kirjoittaminen on luonnollinen prosessi, koska me ihmiset olemme osa luontoa, mutta se toisaalta on myös teknologiaa -- tekniikkaa, joka on kehittynyt hitaasti vuosituhansien mittaan ja jatkaa yhä kehitystään. Emme tiedä, kuka keksi K-kirjaimen, jos sillä edes on yhtä keksijää, mutta tiedämme, että oli aika, jolloin sellaista kirjainta ei ollut. Sen jälkeen ihmiskunta on keksinyt paljon keinoja tuon kirjaimen -- samoin kuin muiden kirjainten -- turvaamiseksi aikaa vastaan kirjoituskääroissä, kirjoissa, tietokannoissa ja muissa vastaavissa.

Myös fossilisoituminen on luonnollinen prosessi, jossa elämänmuoto jättää jälkensä elottomaan aineeseen, olipa kysymys sitten jalanjäljistä, hautautuneista luista tai jostakin muusta. Sanoin "jättää jälkensä", mutta ei jää itse, koska fossilisoitumisessa alkuperäinen aine korvautuu elottomalla mineraalilla.

Kirjoitukset ovat ääneen puhumisen fossiileja, ääniaaltojen liikkumattomia jäänteitä, ja vastaavasti fossiilit ovat luonnon tapa tehdä merkintöjä elämän aikakirjoihin.

Me, jotka kirjoitamme, havaitsemme yleensä, miten kaukana kirjoitetut sanat tuntuvat olevan ajatuksistamme -- mutta siitä huolimatta sanat, joilla peitämme valkoisen pinnan, muistuttavat ajatuksiamme samalla tavalla kuin fossiiliksi muuttunut tyrannosauruksen kallo muistuttaa muinoin elänyttä eläintä. Ja vaikka itse eläintä ei voi herättää henkiin, fossiilia katselevan ihmisen mielessä herää jonkinlainen kuva tuosta valtavasta pedosta, kuten pojalleni tapahtuu aina käydessämme Luonnonhistoriallisessa museossa: kaksi eläintä, joita erottavat miljoonat vuodet. Tai kun hän katsoo paperia, jonka on täyttänyt dinosaurustarroilla.

Kun lukija lukee kirjailijan sanoja, hänen mieleensä ilmaantuu ajatuksia -- ei samoja ajatuksia kuin kirjailijan ajatukset, mutta jotakin, mikä muistuttaa niitä.

Useimmat eläimet eivät jätä fossiileja jälkeensä. Lähes kaikki niistä yksinkertaisesti katoavat takaisin luontoon. Sama koskee ihmiseläimiä. Ja vaikka me kirjoittajat yritämme parhaamme mukaan jättää fossiileja, useimmiten nekin katoavat. Franz Kafka ei kuollessaan ollut julkaissut ainuttakaan romaania, ja viimeisenä toiveenaan hän pyysi ystävänsä Max Brodia polttamaan käsikirjoituksensa. Meidän

onneksemme, lukijoiden onneksi, Brod ei totellut. Mutta paljon käsikirjoituksia on aikojen mittaan poltettu, koska lähes kaikki kirjailijat on unohdettu.

Meillä on Sapfolta fragmentteja. Vain viisi prosenttia hänen runoistaan on säilynyt tähän päivään asti, vain yksi runo kokonaisuudessaan. Catullus, roomalainen runoilija, jonka tuotanto on säilynyt lähes täydellisenä, selvisi vuosisatojen laiminlyönneistä yhtenä ainoana käsikirjoituksena, jonka hänen kotikaupunkinsa Veronan asukkaat ajattelivat säästää, koska hän oli kaupungin oma poika. Tuo ajassa matkustava käsikirjoitus on kadonnut, ja niin ovat myös siitä tehdyt jäljennökset, mutta Catalluksen runot ovat säilyneet.

Ne meistä, jotka kirjoittavat, jotka antavat sanojensa fossilisoitua tekstiksi, joutuvat ennen pitkää unohduksiin. Ehkäpä olemme aikamme olemassa kirjoissa ja tietokannoissa, kenenkään lukematta, kunnes jokin onnettomuus, tulipalo, tulva tai laiminlyönti pyyhkii sanamme pois kirjallisuuden fossiilikerrostumista.

On kirjailijoita, jotka unohdetaan vasta, kun ihmiskunta katoaa. Tuhansien tai ehkäpä miljoonien vuosien kuluttua joku lapsi tai aikuinen jossakin kohtaa Sapfon, Catalluksen ja luultavasti myös Kafkan sanat ja muodostaa uusia ajatuksia, jotka muistuttavat sitä, mitä noiden sanojen kirjoittajat ajattelivat. Ja ehkäpä hänkin päättää ryhtyä kirjoittamaan, liittyä runoilijoiden ja kertojien perinteeseen, joka on ollut osa ihmisluontoa niin kauan kuin on ollut ihmisiä. Samaan tapaan kuin jokainen eläin on osa miljardien vuosien evoluutiota, elämää ja luontoa.